

Η ΣΧΕΣΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΓΑΜΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΘΛΙΨΗ: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ελένη Πατεράκη & Παγώνα Ρούσση
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Περίληψη: Η παρούσα έρευνα διερεύνησε τη σχέση των καταθλιπτικών συμπτωμάτων με την ικανοποίηση από το γάμο και την κοινωνική υποστήριξη σε δείγμα 95 έγγαμων ζευγαριών από ελληνικές αστικές και αγροτικές περιοχές. Χρησιμοποιώντας το Μοντέλο Αλληλεξάρτησης Πράττοντος-Συμπράττοντος τα δεδομένα εξετάστηκαν σε ατομικό και σε δυαδικό επίπεδο. Τα αποτελέσματα έδειξαν ισχυρή αρνητική συσχέτιση μεταξύ της κατάθλιψης και της ικανοποίησης από το γάμο, η οποία μετριάζεται από την ικανοποίηση από το γάμο που έχει ο/η σύντροφος και από την αντιλαμβανόμενη συζυγική υποστήριξη του συντρόφου. Το φύλο και ο τόπος διαμονής βρέθηκε, επίσης, ότι παίζουν ρόλο στη σχέση ανάμεσα στην κατάθλιψη, στην ικανοποίηση από το γάμο και στην κοινωνική υποστήριξη. Η σχέση ανάμεσα στην υποστήριξη από φίλους και στα καταθλιπτικά συμπτώματα για τους άνδρες ήταν αρνητική όταν η ικανοποίησή τους από το γάμο ήταν χαμηλή, ενώ η σχέση αυτή ήταν θετική για τις γυναίκες. Επιπροσθέτως, η αρνητική σχέση ανάμεσα στην κατάθλιψη και στη συζυγική υποστήριξη ήταν πιο ισχυρή για τα ζευγάρια που ζουν σε αγροτικές περιοχές. Τα αποτελέσματα συζητούνται υπό το πρίσμα της βιβλιογραφίας για την κατάθλιψη στο γάμο, τις διαφορές φύλου, καθώς και τη συλλογικότητα στην ελληνική κοινωνία.

Λέξεις κλειδιά: Ικανοποίηση από το γάμο, Κατάθλιψη, Κοινωνική υποστήριξη.

Σημείωση: Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον κ. Γρηγόρη Κιοσέογλου, Καθηγητή Τμήματος Ψυχολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, για την βοήθειά του στη διερευνητική παραγοντική ανάλυση κύριων συνιστωσών.

Διευθύνσεις: Eleni Pateraki, RHSC, NHS Greater Glasgow & Clyde, Dalnair Street, G3 8SJ Glasgow, United Kingdom. Phone: +44-7719752506. E-mail: eleni.pateraki@nhs.net
Παγώνα Ρούσση, Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 541 24 Θεσσαλονίκη. Τηλ.: 2310-997360. Fax: 2310-997384. E-mail: roussi@psy.auth.gr

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ικανοποίηση από το γάμο και κατάθλιψη

Παρά το γεγονός ότι κατά τις τελευταίες δεκαετίες έχει συντελεστεί σημαντική πρόοδος ως προς τη διάγνωση, αξιολόγηση και αντιμετώπιση των καταθλιπτικών διαταραχών, το πολύπλοκο διαπροσωπικό πλαίσιο των συγκεκριμένων προβλημάτων παραμένει ακόμη ασαφές (Rehman, Gollan, & Mortimer, 2008). Η πλειονότητα των ερευνητών έχει εστιαστεί στη συζυγική σχέση για την κατανόηση της κατάθλιψης σε διαπροσωπικό επίπεδο.

Πλήθος συγχρονικών ερευνών στο διεθνή χώρο έχουν σε σημαντικό βαθμό τεκμηριώσει την ύπαρξη ισχυρής θετικής συσχέτισης μεταξύ της κατάθλιψης ή των καταθλιπτικών συμπτωμάτων και της έλλειψης ικανοποίησης από το γάμο (Benazon, 2000. Benazon & Coyne, 2000. Horesh & Shmuel, 2000. Jackman-Cram, Dobson, & Martin, 2006. Papp, Goeke-Morey, & Cummings, 2007. Uebelacker & Whisman, 2006). Μάλιστα, ο Whisman και οι συνεργάτες του, σε μια σειρά από έρευνες σε μεγάλα δείγματα γενικού πληθυσμού, βρήκαν ότι υπάρχει ισχυρή αρνητική συσχέτιση μεταξύ της ικανοποίησης από το γάμο και της μείζονος κατάθλιψης για τις γυναίκες και της δυσθυμίας για τους άνδρες, η οποία παραμένει σημαντική ακόμη και μετά τον έλεγχο της επίδρασης των δημογραφικών παραγόντων και του ιστορικού κατάθλιψης (Whisman, 2007. Whisman, Sheldon, & Goering, 2000).

Η σχέση μεταξύ της έλλειψης ικανοποίησης από το γάμο και της κατάθλιψης επαληθεύεται και στο πλαίσιο διαχρονικών ερευνών (Fincham, Beach, Harold, & Osborne, 1997. Overbeek et al., 2006. Whisman & Bruce, 1999). Σε ό,τι αφορά την αιτιακή σύνδεση μεταξύ της ικανοποίησης από το γάμο και της κατάθλιψης, την κατεύθυνση, δηλαδή, της σχέσης μεταξύ των δύο αυτών μεταβλητών, τα αποτελέσματα των ερευνών παραμένουν αντιφατικά. Την τελευταία δεκαεπταετία, ωστόσο, ολοένα και περισσότεροι θεωρητικοί και ερευνητές υιοθετούν την άποψη ότι τα αντιφατικά αποτελέσματα των διαχρονικών ερευνών δεν είναι απαραίτητα αμοιβαίως αποκλειόμενα και προτείνουν ότι η ικανοποίηση από το γάμο και η κατάθλιψη χαρακτηρίζονται από μια δυναμική σχέση, διπλής κατεύθυνσης, όπου η κάθε μία μεταβλητή μπορεί εξίσου να επηρεάζει και να επηρεάζεται από την άλλη (Bauserman, Arias, & Craighead, 1995. Beach & O'Mahen, 2000). Σύμφωνα με το μοντέλο που προτείνεται, τα ζευγάρια μπορεί να εμπλακούν σε ένα φαύλο κύκλο καταθλιπτικών συμπτωμάτων και συζυγικών δυσκολιών, όπου τα πρώτα θα επηρεάζουν τα δεύτερα, ή και αντιστρόφως και από τον οποίο μπορεί να είναι πολύ δύσκολο να εξέλθουν (Davila, Karney, Hall, & Bradbury, 2003).

Σε αυτή την ερμηνεία συνέβαλαν και τα αποτελέσματα ερευνών που περιλαμβάνουν στο δείγμα τους και τα δύο μέλη του ζευγαριού, καθώς δείχνουν ότι η παρουσία

κατάθλιψης στο ένα μέλος σχετίζεται με χαμηλότερη ικανοποίηση από το γάμο για το άλλο μέλος (Bauserman et al., 1995. Coyne, Thompson, & Palmer, 2002). Στη διαχρονική τους έρευνα, οι Beach et al. (2003) βρήκαν ότι η ικανοποίηση από το γάμο του ενός συζύγου προέβλεπε τα καταθλιπτικά συμπτώματα του άλλου συντρόφου ένα χρόνο αργότερα, εύρημα που επαληθεύεται και από άλλες έρευνες, αν και ο βαθμός κατάθλιψης του ίδιου του ατόμου φαίνεται πιο σημαντικός για την πρόβλεψη της ικανοποίησης από το γάμο (Whisman, Uebelacker, & Weinstock, 2004).

Διαφορές φύλου

Όσον αφορά τις διαφορές φύλου, συγχρονικές μελέτες έχουν δείξει ότι η αρνητική συσχέτιση μεταξύ της ικανοποίησης από το γάμο και της κατάθλιψης είναι πιο ισχυρή για τις γυναίκες απ' ό,τι για τους άνδρες (Whisman, 2001. Whitton et al., 2007). Διαχρονικές έρευνες, επίσης, έχουν καταδείξει ισχυρότερες επιδράσεις της σχέσης της κατάθλιψης με την ικανοποίηση από το γάμο, για τις γυναίκες σε σύγκριση με τους άνδρες (Davila et al., 2003. Dehle & Weiss, 1998. Fincham et al., 1997). Πιθανώς, οι παραπάνω διαφορές να σχετίζονται με δεδομένα που δείχνουν ότι οι γυναίκες, σε σύγκριση με τους άνδρες, είναι περισσότερο διαπροσωπικά προσανατολισμένες, η συζυγική σχέση είναι πιο κεντρική για την ταυτότητά τους, ενώ αισθάνονται μεγαλύτερη ευθύνη για την πορεία της συζυγικής σχέσης (Beach et al., 2003. Davila et al., 2003. Dehle & Weiss, 1998. Fincham et al., 1997. Wood, 2000).

Ωστόσο, τα δεδομένα των ερευνών στο διεθνή χώρο, σε ό,τι αφορά τις διαφυλικές διαφορές, δεν είναι συνεπή. Ο Kurdek (1998), για παράδειγμα, στη μελέτη του σε νιόπαντρα ζευγάρια βρήκε ότι η αρχική συζυγική δυσσαρμονία προέβλεπε αυξημένα καταθλιπτικά συμπτώματα, τέσσερα χρόνια αργότερα, μόνο για τους άνδρες. Πιθανώς, το αποτέλεσμα αυτό να σχετίζεται με την ευρεία άποψη ότι οι άνδρες τείνουν να στηρίζονται για την κάλυψη των αναγκών εγγύτητας και υποστήριξης κυρίως στις συζύγους τους, σε αντίθεση με τις γυναίκες που τείνουν να αναζητούν τέτοιες πηγές υποστήριξης και στο ευρύτερο κοινωνικό τους δίκτυο (Culp & Beach, 1998. Cunningham & Barbee, 2000. Gurung, Taylor, & Seeman, 2003). Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν και συγχρονικές έρευνες που δε βρίσκουν διαφορές φύλου στη σχέση κατάθλιψης και συζυγικής δυσσαρμονίας (Horesh & Shmuel, 2000. Whisman et al., 2000. Whisman et al., 2004).

Αντιλαμβανόμενη συζυγική υποστήριξη και κατάθλιψη

Οι μελέτες για την κατάθλιψη στο γάμο έχουν στραφεί και στη διερεύνηση του ρόλου της συζυγικής υποστήριξης. Σε διαχρονικές μελέτες, η αντιλαμβανόμενη

συζυγική υποστήριξη σχετίζεται ισχυρά με την ικανοποίηση από το γάμο (Baxter & Montgomery, 1996. Pasch & Bradbury, 1998). Επιπλέον, η αναφορά υψηλών επιπέδων συζυγικής υποστήριξης σχετίζεται αρνητικά με την κατάθλιψη (Dehle, Larsen, & Landers, 2001. Hagerty & Williams, 1999. McLeod, Kessler, & Landis, 1992), σχέση που επιβεβαιώθηκε και σε διαχρονικές έρευνες (Ezquiaga, Garcia, Bravo, & Pallares, 1998. Wade & Kendler, 2000. Westdahl et al., 2007). Μάλιστα, οι Davila, Bradbury, Cohan, και Tochluk (1997) βρήκαν ότι, ειδικά για τις γυναίκες, η αντιλαμβανόμενη υποστήριξη από το σύζυγο διαμεσολαβούσε στη σχέση μεταξύ των καταθλιπτικών συμπτωμάτων και της ικανοποίησης από το γάμο.

Επιπροσθέτως, οι Coyne και DeLongis (1986) υποστήριξαν ότι η έλλειψη υποστήριξης από το σύντροφο δεν μπορεί να αντισταθμιστεί από άλλες πηγές κοινωνικής υποστήριξης. Ωστόσο, οι Edwards, Nazroo, και Brown (1998) βρήκαν ότι οι γυναίκες που ανέφεραν δυσλειτουργικές σχέσεις με το σύζυγο τους, αλλά υψηλά επίπεδα κοινωνικής υποστήριξης εκτός γάμου, είχαν χαμηλότερη πιθανότητα εμφάνισης μείζονος καταθλιπτικού επεισοδίου. Άλλωστε, πλήθος ερευνών δείχνουν ότι η κοινωνική υποστήριξη από στενούς συγγενείς και φίλους σχετίζεται αρνητικά με την κατάθλιψη (McLeod et al., 1992. Moos, Gronkite, & Moos, 1998. Pugliesy & Shook, 1998. Stice, Radkan, & Randal, 2004).

Σε ό,τι αφορά τις διαφορές φύλου ως προς την κοινωνική υποστήριξη, έρευνες δείχνουν ότι σε κοινωνίες, όπως η ελληνική, που χαρακτηρίζονται από υψηλά επίπεδα της διάστασης της αρρενωπότητας (Hofstede, 2001), φαίνεται να υπάρχουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες ως προς τις διεργασίες της κοινωνικής υποστήριξης. Αντιθέτως, σε πολιτισμικά πλαίσια που είναι χαμηλά στη διάσταση αρρενωπότητας φαίνεται να μην υπάρχουν τέτοιες διαφορές (Stevens & Westerhof, 2006). Για παράδειγμα, ο Kafetsios (2007) σε δείγμα ελληνικού πληθυσμού βρήκε ότι οι άνδρες λαμβάνουν συναισθηματική υποστήριξη κυρίως από τις συζύγους τους, ενώ οι γυναίκες φαίνεται να απευθύνονται για την κάλυψη αυτών των αναγκών και στο ευρύτερο κοινωνικό τους περιβάλλον.

Κοινωνική υποστήριξη και συλλογικότητα/ατομικότητα

Η κοινωνική υποστήριξη, όμως, φαίνεται να παρουσιάζει και άλλες σημαντικές πολιτισμικές διαφορές. Μια διαπολιτισμική διάσταση που έχει μελετηθεί αφορά στα επίπεδα συλλογικότητας. Οι Dion και Dion (1993) υποστηρίζουν ότι ορισμένα χαρακτηριστικά των ατομιστικών κοινωνιών μπορεί να κάνουν πιο δύσκολο για τα ζευγάρια να διατηρήσουν γάμους που φέρνουν ικανοποίηση, καθώς η έμφαση στην αυτονομία και στην ανεξαρτησία εμποδίζουν σημαντικά την ανάπτυξη της εγγύτητας μεταξύ των συντρόφων, που είναι κεντρικός στόχος για έναν επιτυχημένο

γάμο. Αντιθέτως, οι συλλογικές κοινωνίες προσδίδουν ιδιαίτερη αξία στις στενές σχέσεις και στην αλληλεξάρτηση (Oyserman & Lee, 2008). Οι άνθρωποι που υιοθετούν μια λιγότερο ατομιστική αντίληψη του εαυτού, ακόμη και σε πλαίσια ατομικιστικών κοινωνιών, αναφέρουν πιο ευτυχισμένους γάμους (Antill, 1983) και είναι πιο πιθανό να δεχθούν υποστήριξη που θα έχει προστατευτική επίδραση απέναντι στο στρες (Goodwin & Plaza, 2000. Pugliesy & Shook, 1998. Triandis, Bontempo, Villareal, Assai, & Lucca, 1988). Ωστόσο, στο πλαίσιο αυτό τα αποτελέσματα των ερευνών είναι αντιφατικά, καθώς πιο πρόσφατες μελέτες δείχνουν ότι σε συλλογικές κοινωνίες η κοινωνική υποστήριξη δεν είναι τόσο ωφέλιμη όσο θα αναμενόταν, σε σύγκριση με περισσότερο ατομικιστικές κοινωνίες, καθώς οι άνθρωποι σε συλλογικά πλαίσια ανησυχούν για τις αρνητικές επιδράσεις της αναζήτησης υποστήριξης στο κοινωνικό τους δίκτυο λόγω των έντονα αλληλεξαρτώμενων εσω-ομαδικών σχέσεων (Kim, Sherman, Ko, & Taylor, 2006. Taylor et al., 2004).

Σε ό,τι αφορά την ελληνική κοινωνία, αν θεωρήσουμε ότι υπάρχει ένα συνεχές ανάμεσα στην ατομικότητα και στη συλλογικότητα, γενικώς θεωρείται ότι βρίσκεται στο μέσο (Green, DeChamps, & Paex, 2005. Oyserman, Coon, & Kimmelmeier, 2002). Ωστόσο, εξαιτίας της ραγδαίας και μεγάλης εσωτερικής μετανάστευσης και της αστικοποίησης, οι αγροτικές περιοχές της Ελλάδας διαφέρουν σημαντικά σε σχέση με τις μεγάλες αστικές πόλεις, με τις πρώτες να χαρακτηρίζονται ακόμη από το εκτεταμένο οικογενειακό σύστημα και τις συλλογικές αξίες, ενώ οι τελευταίες μετακινούνται σε περισσότερο ατομικιστικές αξίες και χαρακτηρίζονται από την πυρηνική οικογένεια (Georgas, 1989, 1991). Στο πλαίσιο μιας κοινωνίας, επομένως, που φαίνεται να παρουσιάζει σημαντικές διαφορές ως προς τα επίπεδα συλλογικότητας σε αγροτικές περιοχές και αστικά κέντρα, ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα παρουσίαζε η εξέταση της επίδρασης του τόπου διαμονής στη σχέση ανάμεσα στα καταθλιπτικά συμπτώματα και στην ικανοποίηση από το γάμο.

Η παρούσα έρευνα

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στα καταθλιπτικά συμπτώματα και στην ικανοποίηση από το γάμο, σε δείγμα παντρεμένων ζευγαριών ελληνικού μη κλινικού πληθυσμού από μεγάλα αστικά κέντρα και από ημιαστικές και αγροτικές περιοχές. Επιπλέον, εξετάστηκε ο ρόλος τόσο της συζυγικής όσο και της κοινωνικής υποστήριξης από στενούς συγγενείς και φίλους στις προαναφερθείσες σχέσεις. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε είναι συσχετιστική, καθώς στον ελληνικό χώρο η μελέτη των σχέσεων αυτών βρίσκεται ακόμη σε διερευνητικό στάδιο.

Πιο συγκεκριμένα, στην παρούσα έρευνα εξετάστηκαν οι εξής υποθέσεις:

1. Η ικανοποίηση από το γάμο αναμένεται να σχετίζεται αρνητικά με τα καταθλιπτικά συμπτώματα για κάθε σύζυγο ξεχωριστά (Υπόθεση 1α). Επίσης, τα καταθλιπτικά συμπτώματα του ενός συζύγου αναμένεται να σχετίζονται αρνητικά με την ικανοποίηση του άλλου συζύγου από το γάμο (Υπόθεση 1β).

2. Αναμένεται αρνητική συσχέτιση μεταξύ των καταθλιπτικών συμπτωμάτων και της αντιλαμβανόμενης συζυγικής υποστήριξης για κάθε σύζυγο ξεχωριστά (Υπόθεση 2α). Επίσης, προβλέπεται ότι η υποστήριξη από τον/τη σύζυγο θα διαμεσολαβεί στη σχέση ανάμεσα στην ικανοποίηση από το γάμο και στα καταθλιπτικά συμπτώματα (Υπόθεση 2β).

3. Η κοινωνική υποστήριξη από το στενό οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον αναμένεται να σχετίζεται αρνητικά με τα συμπτώματα κατάθλιψης (Υπόθεση 3α). Επιπλέον, αναμένεται ότι η κοινωνική υποστήριξη εκτός γάμου θα μετριάξει τη σχέση ανάμεσα στην ικανοποίηση από το γάμο και στα καταθλιπτικά συμπτώματα (Υπόθεση 3β).

ΜΕΘΟΔΟΣ

Σχέδιο της έρευνας

Το δείγμα της παρούσας έρευνας ήταν συμπτωματικό. Η διαδικασία της δειγματοληψίας, επομένως, δεν ήταν τυχαιοποιημένη, αλλά καταβλήθηκε κάθε προσπάθεια προκειμένου να εξασφαλιστεί ένα ευρύ φάσμα συμμετεχόντων ως προς την ηλικία, το κοινωνικοοικονομικό και εκπαιδευτικό επίπεδο, καθώς και να συγκεντρωθεί εξισωμένο δείγμα ως προς τον τόπο διαμονής σε μεγάλα αστικά κέντρα ή σε αγροτικές περιοχές.

Τα ευρήματα που παρουσιάζονται στο πλαίσιο του άρθρου αυτού αποτελούν μέρος μιας μεγαλύτερης έρευνας με περισσότερα δεδομένα, όπου εξετάστηκε και ο ρόλος μιας σειράς άλλων παραγόντων, όπως τα αρνητικά γεγονότα μέσα στο γάμο και η συζυγική επικριτικότητα.

Συμμετέχοντες

Το δείγμα αποτέλεσαν 95 έγγαμα ζευγάρια ($N = 190$) γενικού πληθυσμού. Όλοι οι συμμετέχοντες ήταν Έλληνες, εκ των οποίων το 49.5% διέμεναν στα δύο μεγαλύτερα ελληνικά αστικά κέντρα (47 ζευγάρια που διέμεναν στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη), από όπου και προέκυψε το δείγμα αστικών περιοχών, και το 50.5% σε μικρές πόλεις και χωριά της ελληνικής περιφέρειας (48 ζευγάρια, που διέμεναν

σε δήμους και χωριά με πληθυσμό από 1500 έως 50000 κατοίκους), από όπου προέκυψε το δείγμα ημιαστικών και αγροτικών περιοχών.

Η ηλικία των ανδρών, στο συνολικό δείγμα, κυμάνθηκε μεταξύ 30 και 74 έτη ($M.O. = 46.5$, $T.A. = 11.3$), ενώ η ηλικία των γυναικών κυμάνθηκε μεταξύ 24 και 70 ετών ($M.O. = 42.2$, $T.A. = 10.7$). Η διάρκεια γάμου κυμάνθηκε από 1 έως 47 χρόνια ($M.O. = 17$, $T.A. = 11.8$). Το 86.3% των ζευγαριών (82 ζευγάρια) είχαν ένα έως τέσσερα παιδιά.

Ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο, το 1.1% των συμμετεχόντων που διέμεναν στα αστικά κέντρα είχαν πρωτοβάθμια εκπαίδευση, το 29.8% δευτεροβάθμια, το 63.8% τριτοβάθμια και το 5.3% είχαν εκπαίδευση σε κάποια τεχνική σχολή (1, 28, 60, και 5 άτομα αντιστοίχως). Τα αντίστοιχα ποσοστά των συμμετεχόντων σε αγροτικές περιοχές ήταν 10.4%, 44.8%, 27.1% και 17.7% (10, 43, 26, και 17 άτομα αντιστοίχως). Για τις αναλύσεις της παρούσας έρευνας, η μεταβλητή του εκπαιδευτικού επιπέδου μετατράπηκε σε δίτιμη μεταβλητή (υψηλό/χαμηλό), με βάση την ύπαρξη ή όχι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Μετρήσεις

Καταθλιπτικά συμπτώματα. Για την εκτίμηση των καταθλιπτικών συμπτωμάτων χορηγήθηκε η ευρέως χρησιμοποιούμενη Κλίμακα Κατάθλιψης του Beck-II (Beck Depression Inventory-II, BDI-II. Beck, Steer, & Brown, 1996), η οποία έχει μεταφραστεί και προσαρμοστεί στα ελληνικά από τις Κοσμίδου και Ρούσση (2002). Η BDI-II είναι ένα ερωτηματολόγιο αυτο-αναφοράς που αποτελείται από 21 ερωτήσεις και μετράει τη σοβαρότητα της κατάθλιψης. Στην παρούσα έρευνα η αξιοπιστία της κλίμακας βρέθηκε ικανοποιητική (Cronbach's $\alpha = .83$).

Ικανοποίηση από το γάμο. Για την εκτίμηση της ικανοποίησης από το γάμο χορηγήθηκε το ευρέως χρησιμοποιούμενο εργαλείο αυτο-αναφοράς σε αυτού του είδους τις μελέτες, η Δυαδική Κλίμακα Προσαρμογής (Dyadic Adjustment Scale, DAS. Spanier, 1976). Η προσαρμογή της κλίμακας στα ελληνικά έγινε με την εφαρμογή επαναλαμβανόμενων αντίστροφων μεταφράσεων από ανεξάρτητο δίγλωσσο μεταφραστή και την πρώτη συγγραφέα. Η DAS περιλαμβάνει 32 ερωτήσεις, που εξετάζουν διάφορες πλευρές της ποιότητας της συζυγικής σχέσης, ενώ η συνολική βαθμολογία είναι ενδεικτική της γενικής ικανοποίησης από το γάμο. Έρευνες στο διεθνή χώρο δείχνουν ότι έχει ικανοποιητική εγκυρότητα (Fischer & Corcoran, 1994), ενώ στην παρούσα έρευνα, η αξιοπιστία βρέθηκε υψηλή (Cronbach's $\alpha = .91$). Η διερευνητική παραγοντική ανάλυση κύριων συνιστωσών με πλάγια περιστροφή (oblimin) οδήγησε σε οκτώ παράγοντες που εξηγούσαν το 61.90% της διακύμανσης, εκ των οποίων ο πρώτος εξηγούσε το 27.38%. Η ανά-

λυση επαναλήφθηκε περιορίζοντας τον αριθμό των παραγόντων σε τέσσερις παράγοντες, τον αριθμό παραγόντων που αναφέρεται και στην κατασκευή της κλίμακας (Spanier, 1976). Ο πρώτος παράγοντας αποτελεί συνδυασμό των δύο παραγόντων που αναφέρονται στην κατασκευή της κλίμακας, την ικανοποίηση από το γάμο και τη συνοχή του ζευγαριού (Spanier, 1976). Ο δεύτερος και τρίτος παράγοντας αναφέρονται στο βαθμό συμφωνίας του ζευγαριού και αντιστοιχούν σε έναν παράγοντα που αναφέρεται στην κατασκευή της κλίμακας (Spanier, 1976). Ο τελευταίος παράγοντας αναφέρεται στο βαθμό εκδήλωσης τρυφερότητας στο ζευγάρι (Spanier, 1976). Δεδομένης της υψηλής εσωτερικής αξιοπιστίας της κλίμακας, της υψηλής θεωρητικής συνάφειας των εννοιών αυτών με την ποιότητα του γάμου (Spanier, 1976) και της εμπειρικής συσχέτισης των μεταβλητών αυτών με την ποιότητα του γάμου (Spanier, 1976) χρησιμοποιήθηκε ένας συνολικός δείκτης.

Αντιλαμβανόμενη κοινωνική υποστήριξη. Για την εκτίμηση της αντιλαμβανόμενης κοινωνικής υποστήριξης, τόσο από τον/τη σύζυγο, όσο και από τα δύο ή τρία πιο σημαντικά πρόσωπα του οικογενειακού και φιλικού περιβάλλοντος, χρησιμοποιήθηκε η Κλίμακα Πολυδιάστατης Υποστήριξης (Multi-Dimensional Support Scale, MDSS. Winefield, Winefield, & Tiggemann, 1992). Η κλίμακα MDSS αποτελείται από έξι ερωτήσεις που εξετάζουν το βαθμό της συναισθηματικής, της πληροφοριακής και της πρακτικής υποστήριξης, και από αντίστοιχο αριθμό υπο-ερωτήσεων που εξετάζουν την επάρκεια της κάθε διαθέσιμης υποστήριξης. Η μετάφραση της κλίμακας έγινε με την εφαρμογή επαναλαμβανόμενων αντίστροφων μεταφράσεων από ανεξάρτητο δίγλωσσο μεταφραστή και την πρώτη συγγραφέα για τους σκοπούς αυτής της έρευνας. Η κλίμακα έχει βρεθεί να παρουσιάζει ικανοποιητική εγκυρότητα (Muller, Gragtmans, & Backer, 2008), ενώ η αξιοπιστία στην παρούσα έρευνα βρέθηκε υψηλή (Cronbach's $\alpha = .94$). Η διερευνητική παραγοντική ανάλυση κύριων συνιστωσών οδήγησε σε έναν παράγοντα που εξηγούσε το 54.33% της διακύμανσης.

Διαδικασία

Σε κάθε ζευγάρι δινόταν ένας φάκελος, στον οποίο εσωκλείονταν δύο μικρότεροι φάκελοι που περιείχαν ένα ερωτηματολόγιο για το κάθε μέλος. Η πρώτη σελίδα του ερωτηματολογίου περιλάμβανε ενημερωτικά στοιχεία ως προς το σκοπό και τη φύση της έρευνας. Κατόπιν, οι συμμετέχοντες καλούνταν να συμπληρώσουν ορισμένα δημογραφικά στοιχεία. Στη συνέχεια, ακολουθούσαν οι κλίμακες. Η BDI-II ήταν πρώτη, η MDSS ακολουθούσε, αλλά προκειμένου να αποκλείσουμε τυχόν επιδράσεις της σειράς των ερωτηματολογίων, στα μισά ερωτηματολόγια προηγούνταν οι ερωτήσεις που αφορούσαν στην οικογένεια και τους στενούς φίλους, ενώ στα

υπόλοιπα προηγούνταν οι ερωτήσεις για τον/τη σύζυγο. Η DAS ήταν η τελευταία κλίμακα. Μετά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, οι συμμετέχοντες καλούνταν να το εσωκλείσουν στο φάκελό του, και κάθε ζευγάρι να τα αποστείλει μαζί στη διεύθυνση που αναγραφόταν στο μεγαλύτερο φάκελο. Συνολικά μοιράστηκαν 276 ερωτηματολόγια σε 138 ζευγάρια, εκ των οποίων τα 78 δεν επεστράφησαν και οκτώ απαντήθηκαν μόνο από το ένα μέλος του ζευγαριού οπότε και αποκλείστηκαν.

Αναλύσεις

Αρχικά, έγιναν διμεταβλητές συσχετίσεις. Στη συνέχεια έγιναν αναλύσεις με πολλαπλές μεταβλητές για τις οποίες υιοθετήθηκε το Μοντέλο Αλληλεξάρτησης Πράττοντος-Συμπράττοντος (Actor-Partner Interdependence Model, APIM), χρησιμοποιώντας τα μεικτά μοντέλα του SPSS 17.0. Το APIM βασίζεται στην πολυεπίπεδη προσέγγιση, η οποία επιτρέπει στον ερευνητή να εξετάσει τις σχέσεις των μεταβλητών σε ατομικό επίπεδο, αλλά και την αλληλεπίδραση των μελών ενός ζευγαριού σε δυαδικό επίπεδο ταυτοχρόνως (Kenny, Kashy, & Cook, 2006). Χρησιμοποιούμε τον όρο “επίδραση του πράττοντος” όταν μία μεταβλητή για το ένα μέλος της διάδας λειτουργεί ως προβλεπτικός παράγοντας για την εξαρτημένη μεταβλητή του ίδιου μέλους (Mellon et al., 2008). Χρησιμοποιούμε τον όρο “επίδραση του συμπράττοντος” όταν μια μεταβλητή για το ένα μέλος της διάδας λειτουργεί ως προβλεπτικός παράγοντας για την εξαρτημένη μεταβλητή του άλλου μέλους (Mellon et al., 2008). Οι βαθμοί ελευθερίας διαφέρουν επειδή ορισμένα ερωτηματολόγια δεν ήταν πλήρως συμπληρωμένα.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Σχέση ανάμεσα στα καταθλιπτικά συμπτώματα και στις δημογραφικές μεταβλητές

Κατ' αρχάς εξετάστηκε η σχέση των δημογραφικών μεταβλητών με την εξαρτημένη μεταβλητή, δηλαδή τα καταθλιπτικά συμπτώματα. Με την εφαρμογή *t*-test για ανεξάρτητα δείγματα, διαφάνηκε ότι οι γυναίκες που διέμεναν σε αγροτικές περιοχές παρουσίαζαν στατιστικώς σημαντικά υψηλότερη καταθλιπτική συμπτωματολογία, $t(86,4) = 4.26, p < .05$, σε σύγκριση με τις γυναίκες σε αστικά κέντρα ($M.O. = 12.64, T.A. = 7.10$ και $M.O. = 7.19, T.A. = 5.20$, αντιστοίχως).

Όσον αφορά τη διάρκεια της συζυγικής σχέσης, χρησιμοποιώντας το συντελεστή συνάφειας του Pearson, βρέθηκε στατιστικώς σημαντική θετική συσχέτιση ($r = .43, p < .01$) ανάμεσα στα καταθλιπτικά συμπτώματα και στα χρόνια του γάμου

για τις γυναίκες που διέμεναν σε αγροτικές περιοχές. Επιπλέον, το μορφωτικό επίπεδο των γυναικών βρέθηκε ότι συσχετιζόταν αρνητικά με την κατάθλιψη ($r = -.22, p < .05$). Επειδή, όμως, το μορφωτικό επίπεδο συσχετίζεται και με τον τόπο διαμονής, $\chi^2(1, N = 190) = 25.89, p < .001$, στις αναλύσεις που ακολουθούν ελέγξαμε την επίδραση του φύλου, του τόπου διαμονής και της διάρκειας του γάμου στην εξαρτημένη μεταβλητή.

Σχέση ανάμεσα στα καταθλιπτικά συμπτώματα, στην κοινωνική υποστήριξη και στην ικανοποίηση από το γάμο

Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται οι μέσοι όροι και οι τυπικές αποκλίσεις των μεταβλητών της έρευνας για κάθε φύλο, ανάλογα με τον τόπο διαμονής. Επίσης, παρουσιάζονται οι συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών για τους άνδρες και τις γυναίκες αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών, καθώς και οι συσχετίσεις μεταξύ των μετρήσεων των συντρόφων. Η ικανοποίηση από το γάμο του ενός συζύγου βρέθηκε ότι συσχετιζόταν στατιστικώς σημαντικά με την ικανοποίηση από το γάμο του άλλου συζύγου ($r = .68, p < .01$), αλλά τα συμπτώματα κατάθλιψης των δύο συζύγων δε συσχετιζόνταν, ανεξαρτήτως τόπου διαμονής. Σε συμφωνία με τις υποθέσεις της έρευνας (Υπόθεση 1α και 2α), βρέθηκε στατιστικώς σημαντική αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στα καταθλιπτικά συμπτώματα και στην ικανοποίηση από το γάμο τόσο για τις γυναίκες ($r = -.61, p < .01$) όσο και για τους άνδρες ($r = -.59, p < .01$), καθώς και ανάμεσα στα καταθλιπτικά συμπτώματα και στη συζυγική υποστήριξη τόσο για τις γυναίκες ($r = -.41, p < .01$) όσο και για τους άνδρες ($r = -.61, p < .01$) με μόνη εξαίρεση τις γυναίκες των αστικών κέντρων ($r = -.19, p > .05$). Η Υπόθεση 3α επαληθεύτηκε μερικώς, καθώς η κοινωνική υποστήριξη εκτός γάμου βρέθηκε να σχετίζεται αρνητικά με τα καταθλιπτικά συμπτώματα των ανδρών μόνον ($r = -.43, p < .01$).

Σε ό,τι αφορά τις διασυζυγικές επιρροές, η Υπόθεση 1β επαληθεύτηκε μερικώς. Πιο συγκεκριμένα, για τα ζευγάρια σε αστικά κέντρα, βρέθηκε ότι τα καταθλιπτικά συμπτώματα των ανδρών, και μόνο, παρουσίαζαν στατιστικώς σημαντική αρνητική συσχέτιση με την ικανοποίηση από το γάμο των συζύγων τους ($r = -.43, p < .01$). Αντίθετα, για τα ζευγάρια που διέμεναν σε αγροτικές περιοχές, τα καταθλιπτικά συμπτώματα των γυναικών, μόνον, παρουσίαζαν στατιστικώς σημαντική αρνητική συσχέτιση με την ικανοποίηση από το γάμο των συζύγων τους ($r = -.48, p < .01$).

Αναλύσεις με βάση το μοντέλο αλληλεξάρτησης πρώττοντα-συμπρώττοντα

Στην ανάλυση των αλληλεξαρτήσεων μεταξύ των μελών του ζεύγους συμπεριλή-

Πίνακας 1. Μέσοι όροι, τυπικές αποκλίσεις και συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών

Μεταβλητές	Συσχετίσεις				Μ.Ο. (Τ.Α.)	
	Καταθλιπτικά συμπτώματα	Ικανοποίηση από το γάμο	Συζυγική υποστήριξη	Υποστήριξη εκτός γάμου	Άνδρες	Γυναίκες
Καταθλιπτικά συμπτώματα	.24/.16	-.44**/-.72**	-.19/-.49**	-.16/-.26	8.87 (5.54)/ 9.21 (6.32)	7.19 (5.24)/ 12.65 (7.11)
Ικανοποίηση από το γάμο	-.62**/-.57**	.72**/.65**	.64**/.79**	.28/.40**	117.49 (17.18)/ 115.06 (17.63)	119.65 (17.01)/ 112.39 (15.45)
Συζυγική υποστήριξη	-.57**/-.61**	.83**/.51**	.43**/.44**	.45**/.43**	18.98 (3.55)/ 18.30 (4.02)	19.06 (4.47)/ 17.02 (4.18)
Υποστήριξη εκτός γάμου	-.30*/-.53**	.25/.34**	.39**/.50**	.54**/.48**	16.38 (3,77)/ 16.96 (4.04)	16.68 (4.04)/ 16.71 (4.00)

Σημείωση: Ο διαχωρισμός των τιμών με πλάγια γραμμή δηλώνει ότι η πρώτη τιμή αφορά αστικές περιοχές και η δεύτερη αγροτικές περιοχές. Οι συσχετίσεις μεταξύ των συζύγων παρουσιάζονται στη διαγώνιο με έντονη γραφή, οι συσχετίσεις για τις γυναίκες παρουσιάζονται πάνω από τη διαγώνιο, και οι συσχετίσεις για τους άνδρες κάτω από τη διαγώνιο.

** $p < .01$ * $p < .05$

φθηκαν όλες οι μεταβλητές που συσχετιζόνταν με την εξαρτημένη μεταβλητή, δηλαδή τα καταθλιπτικά συμπτώματα του ζευγαριού, σε επίπεδο σημαντικότητας $p < .10$, και όλες οι αλληλεπιδράσεις ανά δύο μεταβλητές, καθώς και η αλληλεπίδραση τρίτου επιπέδου ανάμεσα στο φύλο, στην αντίληψη υποστήριξης από φίλους και στην ικανοποίηση από το γάμο, με βάση την Υπόθεση 3β της έρευνας. Στη συνέχεια, αφαιρέθηκαν σταδιακά (μία κάθε φορά) οι λιγότερο σημαντικές αλληλεπιδράσεις, έτσι ώστε το τελικό μοντέλο να συμπεριλαμβάνει όλες τις κύριες μεταβλητές, καθώς και τις στατιστικώς σημαντικές αλληλεπιδράσεις.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το να ζει ένα ζευγάρι σε αστικό κέντρο, σε σύγκριση με το να ζει σε ημιαστική ή αγροτική περιοχή, σχετίζεται με λιγότερα καταθλιπτικά συμπτώματα, $b = -4.15$, $t(90) = -4.21$, $p < .01$. Επίσης, τα λιγότερα καταθλιπτικά συμπτώματα συσχετίζονται με την υψηλή αντίληψη του/της συζύγου για την υποστήριξη που δέχεται από τον/τη σύντροφό του, $b = -1.54$, $t(166) = -2.58$, $p < .05$, με την ικανοποίηση του/της συζύγου από το γάμο, $b = -3.08$, $t(140) = -5.62$, $p < .01$, και με την υψηλή αντίληψη του/της συντρόφου για την κοινωνική υποστήριξη που δέχεται εκτός γάμου, $b = -1.31$, $t(140) = -3.15$, $p < .01$.

Βρέθηκαν, επιπλέον, μία σειρά από αλληλεπιδράσεις: (α) Οι γυναίκες που ζουν σε αγροτικές περιοχές ανέφεραν περισσότερα καταθλιπτικά συμπτώματα από τις άλλες ομάδες, $b = 3.57$, $t(87) = 2.67$, $p < .01$. (β) Η αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στην υποστήριξη που αντιλαμβάνεται ο/η σύζυγος από φίλους και στα καταθλιπτικά συμπτώματα είναι πιο ισχυρή για τους άνδρες παρά για τις γυναίκες, $b = -1.99$, $t(149) = -2.98$, $p < .01$. (γ) Η συσχέτιση ανάμεσα στα καταθλιπτικά συμπτώματα και στο πώς αντιλαμβάνεται ο/η σύζυγος την υποστήριξη του/της

συντρόφου του είναι πιο σημαντική για τα ζευγάρια στις αγροτικές περιοχές από ό,τι για τα ζευγάρια στα αστικά κέντρα, $b = 1.74, t(145) = 2.53, p < .05$. (δ) Η συσχέτιση ανάμεσα στην ικανοποίηση του ενός συζύγου από το γάμο και στα καταθλιπτικά συμπτώματα είναι πιο ισχυρή όταν η ικανοποίηση του/της συντρόφου από το γάμο είναι χαμηλή, $b = 1.35, t(142) = 2.56, p < .05$. (ε) Όταν ο/η σύζυγος αντιλαμβάνεται ότι υποστηρίζεται από τον/τη σύντροφο, τότε η συσχέτιση ανάμεσα στην ικανοποίηση του ενός συζύγου από το γάμο και στα καταθλιπτικά συμπτώματα είναι περισσότερο αρνητική από ό,τι όταν ο/η σύντροφος έχει χαμηλή αντίληψη υποστήριξης, $b = -1.77, t(166) = -3.35, p < .01$. (στ) Τέλος, η αρνητική σχέση ανάμεσα στην αντίληψη του/της συζύγου για την υποστήριξη από τον/τη σύντροφο και στην κατάθλιψη ίσχυε για αυτούς που αισθάνονταν ότι υποστηρίζονται από τους φίλους τους, $b = -1.20, t(168) = -2.31, p < .05$.

Η αλληλεπίδραση ανάμεσα στο φύλο, στην ικανοποίηση από το γάμο και στην υποστήριξη από φίλους ήταν, επίσης, σημαντική, $b = 1.95, t(111) = 3.10, p < .01$. Πιο συγκεκριμένα, η συσχέτιση ανάμεσα στην αντίληψη του ενός συζύγου για την υποστήριξη των φίλων και στα καταθλιπτικά συμπτώματα για τους άνδρες ήταν αρνητική όταν η ικανοποίησή τους από το γάμο ήταν χαμηλή, ενώ η σχέση αυτή ήταν θετική για τις γυναίκες. Επομένως, η Υπόθεση 3β επαληθεύεται μόνο για τους άνδρες.

Προκειμένου να εξεταστεί η Υπόθεση 2β, ότι δηλαδή η υποστήριξη από τον/τη σύζυγο διαμεσολαβεί στη σχέση ανάμεσα στην ικανοποίηση από το γάμο και στα καταθλιπτικά συμπτώματα, χρησιμοποιήθηκε και πάλι η ανάλυση με μεικτά μοντέλα του SPSS 17.0. Αρχικά επιβεβαιώθηκε ότι οι τρεις μεταβλητές συσχετίζονται μεταξύ τους, λαμβάνοντας υπόψη την επίδραση του φύλου, του τόπου διαμονής και της διάρκειας του γάμου. Στη συνέχεια επαναλήφθηκε η ανάλυση με τα συμπτώματα κατάθλιψης ως εξαρτημένη μεταβλητή και την ικανοποίηση από το γάμο και την αντιλαμβανόμενη κοινωνική υποστήριξη από τον/τη σύντροφο ως ανεξάρτητες μεταβλητές, ελέγχοντας την επίδραση του φύλου, της διάρκειας του γάμου και του τόπου διαμονής.

Βρέθηκε ότι τα καταθλιπτικά συμπτώματα προβλέπονται από την ικανοποίηση από το γάμο, $b = -0.21, t(122) = -9.03, p < .01$, και τον τόπο διαμονής, $b = -2.00, t(88) = -2.70, p < .01$. Επίσης, η αντιλαμβανόμενη κοινωνική υποστήριξη από τον/τη σύντροφο προβλέπεται από την ικανοποίηση από το γάμο, $b = 0.28, t(134) = 10.84, p < .01$, και το φύλο, $b = 1.64, t(94) = 2.17, p < .05$. Τέλος, τα καταθλιπτικά συμπτώματα προβλέπονται από την αντιλαμβανόμενη κοινωνική υποστήριξη του/της συντρόφου, $b = -0.36, t(169) = -6.20, p < .01$, τον τόπο διαμονής, $b = -1.71, t(94) = -2.04, p < .05$, και τη διάρκεια του γάμου, $b = 0.08, t(93) = 2.16, p < .05$. Στο τελευταίο μοντέλο εισήχθησαν η ικανοποίηση από το γάμο και η κοινω-

νική υποστήριξη, ελέγχοντας την επίδραση του φύλου, του τόπου διαμονής, και της διάρκειας του γάμου. Η ικανοποίηση από το γάμο, $b = -.19$, $t(150) = -6.21$, $p < .01$, και ο τόπος διαμονής, $b = -1.81$, $t(88) = -2.41$, $p < .05$, παρέμειναν σημαντικοί προβλεπτικοί παράγοντες. Αντιθέτως, η κοινωνική υποστήριξη από τον/τη συντρόφο έπαψε να είναι προβλεπτικός παράγοντας, $b = -0.08$, $t(180) = -1.14$, $p > .05$, υποδηλώνοντας ότι η σχέση της ικανοποίησης από το γάμο δε διαμεσολαβείται από την κοινωνική υποστήριξη του/της συντρόφου (Baron & Kenny, 1986), σε αντίθεση με την Υπόθεση 2β.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Η παρούσα έρευνα είχε σκοπό τη διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στα καταθλιπτικά συμπτώματα, στην ικανοποίηση από το γάμο, και στη συζυγική υποστήριξη. Τα αποτελέσματα, σε δείγμα παντρεμένων ζευγαριών ελληνικού μη κλινικού πληθυσμού, επαλήθευσαν μερικώς τις ερευνητικές υποθέσεις. Χρησιμοποιώντας το Μοντέλο Αλληλεξάρτησης Πράττοντος-Συμπράττοντος τα δεδομένα εξετάστηκαν ταυτοχρόνως σε ατομικό επίπεδο και σε επίπεδο ζευγαριού. Σε συμφωνία με τα αποτελέσματα σχετικών ερευνών, η ικανοποίηση από το γάμο βρέθηκε να έχει αρνητική συσχέτιση με τα καταθλιπτικά συμπτώματα των μελών του ζευγαριού (Benazon, 2000. Benazon & Coyne, 2000. Horesh & Shmuel, 2000. Jackman-Cram et al., 2006. Whisman, 2007). Επιπλέον, χρησιμοποιώντας το ίδιο μοντέλο, σε συμφωνία με την Υπόθεση 3α και με πλήθος ερευνών, τα καταθλιπτικά συμπτώματα του ζευγαριού σχετίζονται αρνητικά με την αντιλαμβανόμενη κοινωνική υποστήριξη από τους στενούς συγγενείς και φίλους (Dehle et al., 2001. Hagerty & Williams, 1999. Stice et al., 2004).

Στο πλαίσιο αυτό, εξετάστηκε και η επίδραση των διασυζυγικών επιρροών. Πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι η ικανοποίηση ενός ατόμου από το γάμο του προβλέπει τα καταθλιπτικά συμπτώματα όχι μόνο του ίδιου αλλά και του/της συντρόφου του (Beach et al., 2003), ενώ άλλες έρευνες δείχνουν την ύπαρξη διασυζυγικών επιρροών και ως προς την αντίθετη κατεύθυνση, δηλαδή ότι η κατάθλιψη ενός ατόμου σχετίζεται αρνητικά με την ικανοποίηση από το γάμο όχι μόνο του ίδιου, αλλά και του/της συντρόφου του (Bauserman et al., 1995. Coyne et al., 2002. Whisman et al., 2004). Η ύπαρξη διασυζυγικών επιρροών επιβεβαιώθηκε και στην παρούσα έρευνα σε ελληνικό δείγμα, αλλά φαίνεται να είναι πιο πολύπλοκες. Συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι η αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στην ικανοποίηση ενός ατόμου από το γάμο του και στα καταθλιπτικά συμπτώματά του είναι πιο ισχυρή όταν η ικανοποίηση του/της συντρόφου από το γάμο είναι χαμηλή. Η παρούσα

έρευνα, δηλαδή, προσθέτει στο πεδίο αυτό, δείχνοντας ότι η σχέση ανάμεσα στην ικανοποίηση από το γάμο και στα καταθλιπτικά συμπτώματα ενός ατόμου μετριάζεται από την ικανοποίηση από το γάμο του/της συντρόφου, ως προς το ότι όταν ο/η σύντροφος δεν είναι ικανοποιημένος/η από το γάμο τότε η ικανοποίηση του ίδιου του ατόμου φαίνεται να είναι πιο στενά συνδεδεμένη με τα καταθλιπτικά συμπτώματά του. Η παραπάνω σχέση, όμως, στην παρούσα έρευνα, φαίνεται να μετριάζεται και από το βαθμό στον οποίο ο/η σύντροφος αισθάνεται ότι υποστηρίζεται στα πλαίσια της συζυγικής σχέσης, δηλαδή όταν ο/η σύντροφος είναι ικανοποιημένος/η από τη συζυγική υποστήριξη, τότε η σχέση της ικανοποίησης από το γάμο του ατόμου με τα καταθλιπτικά συμπτώματά του φαίνεται να είναι πιο ισχυρή. Η επίδραση αυτή παραγόντων του/της συντρόφου στην σχέση μεταξύ της ικανοποίησης από το γάμο και των καταθλιπτικών συμπτωμάτων για το άτομο υποδηλώνει τη σημασία συστημικών παραγόντων στο ζευγάρι, πράγμα που συνάγεται και από προηγούμενες ερευνητές στο πεδίο αυτό (Beach et al., 2003).

Σε αντίθεση με την Υπόθεση 2β και με ευρήματα προηγούμενων μελετών (Davila et al., 1997), η συζυγική υποστήριξη δε βρέθηκε να διαμεσολαβεί στη σχέση ανάμεσα στα καταθλιπτικά συμπτώματα και στην ικανοποίηση από το γάμο ανεξαρτήτως φύλου και τύπου διαμονής. Ωστόσο, βρέθηκε ότι η αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στα καταθλιπτικά συμπτώματα και στο πώς αντιλαμβάνεται το άτομο την υποστήριξη του/της συντρόφου του είναι πιο σημαντική για τα ζευγάρια στις ημιαστικές και αγροτικές περιοχές παρά για τα ζευγάρια στα αστικά κέντρα. Το εύρημα αυτό συμφωνεί με ό,τι θα αναμενόταν με βάση στις διαφορές στα επίπεδα συλλογικότητας που υπάρχουν ανάμεσα στους δύο τύπους διαμονής. Προηγούμενες έρευνες δείχνουν ότι σε περισσότερο συλλογικά πλαίσια, όπως φαίνεται να είναι οι αγροτικές περιοχές της Ελλάδας σε σύγκριση με τα αστικά κέντρα (Georgas, 1989, 1991), οι άνθρωποι είναι πιο πιθανό να λάβουν υποστήριξη που θα έχει προστατευτική επίδραση απέναντι στο στρες (Goodwin & Plaza, 2000. Pugliesy & Shook, 1998. Triandis et al., 1988). Η παρούσα έρευνα είχε διερευνητικό χαρακτήρα ως προς το ρόλο του τύπου διαμονής και τη σχέση ανάμεσα στην ικανοποίηση από το γάμο, την υποστήριξη (τόσο από τον/τη σύντροφο όσο και από τους συγγενείς και φίλους) και τα καταθλιπτικά συμπτώματα. Η απουσία άλλων διαφορών, ωστόσο, ενδεχομένως αντανακλά τη σημασία της συζυγικής σχέσης και της κοινωνικής υποστήριξης για τα ζευγάρια πέρα και πάνω από τις όποιες διαφορές στα χαρακτηριστικά αστικών και ημιαστικών/αγροτικών κοινωνιών, ή μπορεί να αντανακλά μια σταδιακή ομοιομορφία της ελληνικής κοινωνίας ανάμεσα σε ημιαστικές/αγροτικές περιοχές και αστικά κέντρα δεδομένου ότι τα ευρήματα για τις διαφορές στα επίπεδα συλλογικότητας είναι βασισμένα σε μελέτες των δύο προηγούμενων δεκαετιών (Georgas, 1989, 1991) και η Ελλάδα βρίσκεται

δυναμικά στο στάδιο μετάβασης σε περισσότερο ατομικιστικές αξίες (Georgas, Berry, Van de Vijver, Kagitcibasi, & Poortinga, 2006). Βέβαια, για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας τα επίπεδα συλλογικότητας με βάση τον τόπο διαμονής δε μετρήθηκαν, αλλά εικάστηκαν με βάση τα ευρήματα προηγούμενων ερευνών (Georgas, 1989, 1991), ενώ η συλλογή του δείγματος αγροτικών περιοχών περιλάμβανε και μικρές πόλεις της ελληνικής περιφέρειας, λιγότερο αγροτικές ίσως και περισσότερο ημιαστικές ως προς τα χαρακτηριστικά τους, πράγμα που μπορεί να συμβάλλει στην απουσία διαφορών.

Η αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στα καταθλιπτικά συμπτώματα και στην κοινωνική υποστήριξη από στενούς συγγενείς και φίλους φάνηκε να μετριάζεται από το βαθμό ικανοποίησης από το γάμο, ισχυροποιώντας την παραπάνω σχέση για τους άνδρες, όταν η ικανοποίηση από το γάμο τους είναι χαμηλή. Προηγούμενες μελέτες δείχνουν ότι οι άνδρες βασίζονται σχεδόν αποκλειστικά στις συζύγους τους για την κάλυψη των αναγκών υποστήριξης και εγγύτητας (Culp & Beach, 1998. Cunningham & Barbee, 2000. Gurung et al., 2003. Kafetsios, 2007). Σε συμφωνία με την Υπόθεση 3β, όμως, φαίνεται ότι οι άνδρες, όταν η συζυγική σχέση δεν καλύπτει αυτές τις ανάγκες τους, ενδεχομένως στρέφονται στο ευρύτερο κοινωνικό τους δίκτυο και επωφελούνται από αυτό. Βεβαίως, προκειμένου να τεκμηριωθεί το εύρημα αυτό, είναι απαραίτητο να επαναληφθεί και από άλλες έρευνες με διαφορετική μεθοδολογική προσέγγιση και μεγαλύτερο δείγμα.

Ωστόσο, η Υπόθεση 3β δεν επαληθεύεται για τις γυναίκες, για τις οποίες συστηματικά έχει βρεθεί ότι τείνουν να αναζητούν και να επωφελούνται από πηγές κοινωνικής υποστήριξης εκτός γάμου (Culp & Beach, 1998. Cunningham & Barbee, 2000. Gurung et al., 2003). Στην παρούσα έρευνα φάνηκε, μάλιστα, να ισχύει το αντίθετο. Η σχέση, δηλαδή, μεταξύ των καταθλιπτικών συμπτωμάτων και της κοινωνικής υποστήριξης είναι θετική για τις γυναίκες, όταν η ικανοποίησή τους από το γάμο είναι χαμηλή. Το αποτέλεσμα αυτό φαίνεται να επιβεβαιώνει, για τις γυναίκες μόνο, ευρήματα πρόσφατων μελετών που δείχνουν ότι σε περισσότερο συλλογικά πλαίσια, όπως είναι το ελληνικό γενικά (Green et al., 2005. Oyserman et al., 2002), η κοινωνική υποστήριξη δε φαίνεται να είναι τόσο ωφέλιμη, σε σύγκριση με περισσότερο ατομικιστικές κοινωνίες, καθώς ίσως οι άνθρωποι σε συλλογικά πλαίσια ανησυχούν για τις αρνητικές επιδράσεις της αναζήτησης υποστήριξης στο κοινωνικό τους δίκτυο λόγω των έντονα αλληλεξαρτώμενων εσωομαδικών σχέσεων (Kim et al., 2006. Taylor et al., 2004).

Μια διαφορετική ερμηνευτική προσέγγιση του παραπάνω ευρήματος μπορεί να σχετίζεται με τις διαφορές φύλου ως προς τα επίπεδα ιδεομηρυκασμού¹. Προη-

¹ Ο όρος “ιδεομηρυκασμός” αποδίδει τον αγγλικό όρο ruminatation.

γούμενες μελέτες δείχνουν ότι οι γυναίκες τείνουν να εστιάζονται στις αρνητικές σκέψεις τους περισσότερο σε σύγκριση με τους άνδρες (Nolen-Hoeksema, Larson, & Grayson, 1999), ιδιαίτερα για διαπροσωπικά ζητήματα (Mezulis, Abramson, & Hyde, 2002) και στο πλαίσιο των κοινωνικών τους σχέσεων (Rose et al., 2007). Αυτή η διαφορά φύλου έχει επανειλημμένως χρησιμοποιηθεί για την ερμηνεία διαφορών φύλου στον επιπολασμό της κατάθλιψης, καθώς ο ιδεομηρυκασμός φαίνεται να αποτελεί ισχυρό προβλεπτικό παράγοντα της έναρξης και της επιδείνωσης της κατάθλιψης (McBride & Bagby, 2006. Rose, Carlson, & Waller, 2007). Επομένως, μπορούμε να υποθέσουμε ότι ίσως η χαμηλή ικανοποίηση από το γάμο για τις γυναίκες να ενεργοποιεί διαδικασίες ιδεομηρυκασμού στα πλαίσια των κοινωνικών τους σχέσεων, που κατ' επέκταση να μετατρέπει τη σχέση μεταξύ των καταθλιπτικών συμπτωμάτων και της κοινωνικής υποστήριξης σε θετική. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η παρούσα έρευνα επιβεβαιώνει τις προτάσεις προηγούμενων ερευνών που δείχνουν ότι σε κοινωνίες, όπως η ελληνική κοινωνία, οι οποίες χαρακτηρίζονται από υψηλό επίπεδο αρρενωπότητας (Hofstede, 2001), φαίνεται να υπάρχουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες σε ό,τι αφορά το μέγεθος και τη σύνθεση του κοινωνικού τους δικτύου, καθώς και ως προς την επίδραση που ασκεί η κοινωνική υποστήριξη (Kafetsios, 2007. Stevens & Westerhof, 2006).

Περιορισμοί της έρευνας

Στο πλαίσιο της συζήτησης αυτής, είναι σημαντικό να ληφθούν υπόψη ορισμένοι περιορισμοί της παρούσας έρευνας. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε είναι συσχετιστική, ενώ το δείγμα ήταν μικρό και η διαδικασία της δειγματοληψίας δεν ήταν τυχαιοποιημένη. Επιπλέον, περιορισμοί προκύπτουν από το είδος του δείγματος που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα. Σημαντικοί ερευνητές σε αυτό το πεδίο προτείνουν ότι ενδεχομένως τα ευρήματα από έρευνες σε γενικό πληθυσμό να μη γενικεύονται σε κλινικό δείγμα και ότι τελικώς ίσως υπάρχουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στην κατάθλιψη ως διαγνωστική κατηγορία και στα συμπτώματά της γενικότερα (Coyne, 1994. Whisman & Bruce, 1999). Επιπροσθέτως, όπως προαναφέρθηκε, τα επίπεδα συλλογικότητας με βάση τον τόπο διαμονής δε μετρήθηκαν, ενώ το δείγμα αγροτικών περιοχών αφορούσε ευρύτερα μικρές ελληνικές πόλεις, που ίσως είναι περισσότερο ημιαστικές ως προς τα χαρακτηριστικά τους. Είναι απαραίτητο να διεξαχθούν έρευνες στο μέλλον που να καλύπτουν τα παραπάνω μεθοδολογικά προβλήματα έτσι ώστε να κατανοήσουμε καλύτερα τη φύση των σχέσεων των μεταβλητών που εξετάστηκαν στα πλαίσια της ελληνικής κοινωνίας.

Παρά τους προαναφερθέντες περιορισμούς, η παρούσα έρευνα επαληθεύει και σε ελληνικό δείγμα την ισχυρή σχέση ανάμεσα στα καταθλιπτικά συμπτώματα και στην ικανοποίηση από το γάμο. Στο πλαίσιο αυτής της συζήτησης, μάλιστα, η παρούσα έρευνα παρέχει ενδείξεις ότι ο τόπος διαμονής, με τα κοινωνικά χαρακτηριστικά που συνεπάγεται, όπως ενδεχομένως τα επίπεδα συλλογικότητας, η κοινωνική υποστήριξη εκτός γάμου και ιδιαίτερα οι επιδράσεις του/της συντρόφου είναι παράγοντες που έχουν μελετηθεί ελάχιστα ή καθόλου προηγουμένως στο συγκεκριμένο πεδίο και που ίσως αποδειχθούν σημαντικοί στη διασαφήνιση της σχέσης αυτής. Τα αποτελέσματα της έρευνας, αν και χρειάζεται να επαναληφθούν στον ελληνικό χώρο και το πεδίο αυτό να μελετηθεί περισσότερο διεξοδικά, επιβεβαιώνουν τη σημασία του διαπροσωπικού πλαισίου και ιδιαίτερα της συζυγικής σχέσης στη μελέτη της ψυχικής δυσφορίας και της κατάθλιψης, και κατ' επέκταση στη θεραπευτική τους αντιμετώπιση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Antill, J. K. (1983). Sex role complementarity versus similarity in married couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(1), 145-155.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173-1182.
- Bauserman, S. A. K., Arias, I., & Craighead, W. E. (1995). Marital attributions in spouses of depressed patients. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 17(3), 231-249.
- Baxter, L. A., & Montgomery, B. M. (1996). *Relating: Dialogues and dialectics*. New York: Guilford.
- Beach, S. R. H., Katz, J., Kim, S., & Brody, G. (2003). Prospective effects of marital satisfaction on depressive symptoms in established marriages: A dyadic model. *Journal of Social and Personal Relationships*, 20(3), 355-371.
- Beach, S. R. H., & O' Mahen, H. A. (2000). Depression in close relationships. In C. Hendrick & S. S. Hendrick (Eds.), *Close relationships: A sourcebook* (pp. 345-358). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Beck, A. T., Steer, R., & Brown, G. (1996). *Beck Depression Inventory-II: Manual*. San Antonio, TX: The Psychological Corporation.
- Benazon, N. R. (2000). Predicting negative spousal attitudes toward depressed persons: A test of Coyne's interpersonal model. *Journal of Abnormal Psychology*, 109(3), 550-554.
- Benazon, N. R., & Coyne, J. C. (2000). Living with a depressed spouse. *Journal of Family Psychology*, 14(1), 71-79.
- Coyne, J. C. (1994). Self-reported distress: Analog or Ersatz depression? *Psychological Bulletin*, 116(1), 29-45.

- Coyne, J. C., & DeLongis, A. (1986). Going beyond social support: The role of social relationships in adaptation. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 54(4), 454-460.
- Coyne, J. C., Thompson, R., & Palmer, S. C. (2002). Marital quality, coping with conflict, marital complaints, and affection in couples with a depressed wife. *Journal of Family Psychology*, 16(1), 26-37.
- Culp, L. N., & Beach, S. R. H. (1998). Marriage and depressive symptoms: The role and bases of self-esteem differ by gender. *Psychology of Women Quarterly*, 22, 647-663.
- Cunningham, M. R., & Barbee, A. P. (2000). Social support. In C. Hendrick & S.S. Hendrick (Eds.), *Close relationships: A sourcebook* (pp. 273-285). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Davila, J., Bradbury, T. N., Cohan, C., & Tochluk, S. (1997). Marital functioning and depressive symptoms: Evidence for a stress generation model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(4), 849-861.
- Davila, J., Karney, B. R., Hall, T. W., & Bradbury, T. N. (2003). Depressive symptoms and marital satisfaction: Within-subject associations and the moderating effects of gender and neuroticism. *Journal of Family Psychology*, 17(4), 557-570.
- Dehle, C., Larsen, D., & Landers, G. E. (2001). Social support in marriage. *The American Journal of Family Therapy*, 29(4), 307-324.
- Dehle, C., & Weiss, R. L. (1998). Sex differences in prospective associations between marital quality and depressed mood. *Journal of Marriage and the Family*, 60(4), 1002-1011.
- Dion, K. K., & Dion, K. L. (1993). Individualistic and collectivist perspectives on gender and the cultural context of love and intimacy. *Journal of Social Issues*, 49(3), 53-69.
- Edwards, A. C., Nazroo, J. Y., & Brown, G. W. (1998). Gender differences in marital support following a shared life event. *Social Science and Medicine*, 46(8), 1077-1085.
- Ezquiaga, E., Garcia, A., Bravo, F., & Pallares, T. (1998). Factors associated with outcome in major depression: A 6-month prospective study. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 33(11), 552-557.
- Fincham, F. D., Beach, S. R. H., Harold, G. T., & Osborne, L. N. (1997). Marital satisfaction and depression: Different causal relationships for men and women? *Psychological Science*, 8(5), 351-362.
- Fischer, J., & Corcoran, K. (1994). *Measures for clinical practice: A sourcebook*. New York: The Free Press.
- Georgas, J. (1989). Changing family values in Greece. From collectivist to individualist. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 20(1), 80-91.
- Georgas, J. (1991). Intrafamily acculturation of values in Greece. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 22(4), 445-457.
- Georgas, J., Berry, J. W., Van de Vijver, F. J. R., Kagitcibasi, C., & Poortinga, Y. H. (2006). *Families across cultures: A 30-nation psychological study*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Goodwin, R., & Plaza, S. H. (2000). Perceived and received social support in two cultures: Collectivism and support among British and Spanish students. *Journal of Social and Personal Relationships*, 17(2), 282-291.

- Green, E. G. T., DeChamps, J. C., & Paex, D. (2005). Variation of individualism and collectivism within and between 20 countries: A typological analysis. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 36*(3), 321-339.
- Gurung, R. A. R., Taylor, S. E., & Seeman, T. E. (2003). Accounting for changes in social support among married older adults: Insights from the MacArthur studies of successful aging. *Psychology and Aging, 18*(3), 487-496.
- Hagerty, B. M., & Williams, A. R. (1999). The effects of sense of belonging, social support, conflict, and loneliness on depression. *Nursing Research, 48*(4), 215-219.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviours, institutions and organizations across nations* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Horesh, N., & Shmuel, F. (2000). Perception of spouses and relationships: A matched control study of patients with severe affective disorder in remission and their spouses. *The Journal of Nervous and Mental Disease, 188*(7), 463-466.
- Jackman-Cram, S., Dobson, K. S., & Martin, R. (2006). Marital problem solving behaviour in depression and marital distress. *Journal of Abnormal Psychology, 115*(2), 380-384.
- Kafetsios, K. (2007). Gender, social support, and well-being: Evidence from a Greek community sample. *Interpersona, 1*(2), 191-207.
- Kenny, D. A., Kashy, D. A., & Cook, W. L. (2006). *Dyadic data analysis*. New York: Guilford.
- Kim, H. S., Sherman, D. K., Ko, D., & Taylor, S. E. (2006). Pursuit of comfort and pursuit of harmony: Culture, relationships, and social support seeking. *Personality and Social Psychology Bulletin, 32*(12), 1595-1607.
- Κοσμίδου, Μ., & Ρούσση, Π. (2002). Προσαρμογή της κλίμακας κατάθλιψης του Beck-II στον ελληνικό πληθυσμό. Στο Α. Σταλίτσας, Σ. Τριλιβιά, & Π. Ρούσση (Επιμ. Έκδ.), *Τα ψυχομετρικά εργαλεία στην Ελλάδα* (σ. 128). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Kurdek, L. A. (1998). The nature and predictors of the trajectory of change in marital quality over the first 4 years of marriage for first-married husbands and wives. *Journal of Family Psychology, 12*(4), 494-510.
- McBride, C., & Bagby, R. M. (2006). Rumination and interpersonal dependency: Explaining women's vulnerability to depression. *Canadian Psychology, 47*(3), 184-194.
- McLeod, J. D., Kessler, R. C., & Landis, K. R. (1992). Speed of recovery from major depressive episodes in a community sample of married men and women. *Journal of Abnormal Psychology, 101*(2), 277-286.
- Mellon, S., Gold, R., Janisse, J., Cichon, M., Tainsky, M., Simon, M. S., & Korczak, J. (2008). Risk perception and cancer worries in families at increased risk of familial breast/ovarian cancer. *Psycho-Oncology, 17*(8), 756-766.
- Mezulis, A. H., Abramson, L. Y., & Hyde, J. S. (2002). Domain specificity of gender differences in rumination. *Journal of Cognitive Psychotherapy, 16*, 421-434.
- Moos, R. H., Gronkite, R. C., & Moos, B. S. (1998). The long-term interplay between family and extrafamily resources and depression. *Journal of Family Psychology, 12*(3), 326-343.
- Muller, R. T., Gragtmans, K., & Backer, R. (2008). Childhood physical abuse, attachment, and adult social support: Test of a mediational model. *Canadian Journal of Behavioural*

- Science*, 40(2), 80-89.
- Nolen-Hoeksema, S., Larson, J., & Grayson, C. (1999). Explaining the gender difference in depressive symptoms. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77, 1061-1072.
- Overbeek, G., Vollenbergh, W., De Graaf, R., Scholte, R., De Kemp, R., & Engels, R. (2006). Longitudinal associations of marital quality and marital dissolution with the incidence of DSM-III-R disorders. *Journal of Family Psychology*, 20(2), 284-291.
- Oyserman, D., Coon, H. M., & Kemmelmeier, M. (2002). Rethinking individualism and collectivism: Evaluation of theoretical assumptions and meta-analyses. *Psychological Bulletin*, 128(1), 3-72.
- Oyserman, D., & Lee, S. W. S. (2008). Does culture influence what and how we think? Effects of priming individualism and collectivism. *Psychological Bulletin*, 134(2), 311-342.
- Papp, L. M., Goeke-Morey, M. C., & Cummings, E. M. (2007). Lickages between spouses psychological distress and marital conflict in the home. *Journal of Family Psychology*, 21(3), 533-537.
- Pasch, L. A., & Bradbury, T. H. (1998). Social support, conflict and the development of marital dysfunction. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 66(2), 219-230.
- Pugliese, K., & Shook, S. L. (1998). Gender, ethnicity, and network characteristics: Variation in social support resources. *Sex Roles*, 38(3-4), 215-238.
- Rehman, U. S., Gollan, J., & Mortimer, A. R. (2008). The marital context of depression: Research, limitations, and new directions. *Clinical Psychology Review*, 8(2), 179-198.
- Rose, A. J., Carlson, W., & Waller, E. M. (2007). Prospective associations of co-rumination with friendship and emotional adjustment: Considering the socioemotional trade-offs of co-rumination. *Developmental Psychology*, 43(4), 1019-1031.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38(1), 15-28.
- Stevens, N. L., & Westerhof, G. J. (2006). Partners and others: Social provisions and loneliness among married Dutch men and women in the second half of life. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23(6), 921-941.
- Stice, E., Radkan, J., & Randal, P. (2004). Prospective relations between social support and depression: Differential direction of effects for parent and peer support? *Journal of Abnormal Psychology*, 113(1), 155-159.
- Taylor, S. E., Sherman, D. K., Kim, H. S., Jarcho, J., Takagi, K., & Dunagan, M. S. (2004). Culture and social support: Who seeks it and why? *Journal of Personality and Social Psychology*, 87(3), 354-362.
- Triandis, H. C., Bontempo, R., Villareal, M. J., Assai, M., & Lucca, N. (1988). Individualism and collectivism: Cross-cultural perspectives on self-ingroup relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(2), 323-338.
- Uebelacker, L. A., & Whisman, M. A. (2006). Moderators of the association between relationship discord and major depression in a national population-based sample. *Journal of Family Psychology*, 20(1), 40-46.
- Wade, T. D., & Kendler, K. S. (2000). The relationship between social support and major

- depression: Cross-sectional, longitudinal, and genetic perspectives. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 188(5), 251-258.
- Westdahl, C., Milan, S., Magriples, U., Kershaw, T. S., Rising, S. S., & Ickovics, J. R. (2007). Social support and social conflict as predictors of prenatal depression. *Obstetrics and Gynecology*, 110(1), 134-140.
- Whisman, M. A. (2001). Marital adjustment and outcome following treatments for depression. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 69(1), 125-129.
- Whisman, M. A. (2007). Marital distress and DSM-IV psychiatric disorders in a population-based national survey. *Journal of Abnormal Psychology*, 116(3), 638-643.
- Whisman, M. A., & Bruce, M. L. (1999). Marital dissatisfaction and incidence of major depressive episode in a community sample. *Journal of Abnormal Psychology*, 108(4), 674-678.
- Whisman, M. A., Sheldon, C. T., & Goering, P. (2000). Psychiatric disorders and dissatisfaction with social relationships: Does type of relationship matter? *Journal of Abnormal Psychology*, 109(4), 803-808.
- Whisman, M. A., Uebelacker, L. A., & Weinstock, L. M. (2004). Psychopathology and marital satisfaction: The importance of evaluating both partners. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72(5), 830-838.
- Whitton, S. W., Olmos-Gallo, P. A., Stanley, S. M., Prado, L. M., Kline, G. H., Peters, M. S., & Markman, H. J. (2007). Depressive symptoms in early marriage: Predictions from relationship confidence and negative marital interaction. *Journal of Family Psychology*, 21(2), 297-306.
- Winefield, H. R., Winefield, A. H., & Tiggemann, M. (1992). Social support and psychological well-being in young adults: The multi-dimensional support scale. *Journal of Personality Assessment*, 58(1), 198-210.
- Wood, J. T. (2000). Gender and personal relationships. In C. Hendrick & S. S. Hendrick (Eds.), *Close relationships: A sourcebook* (pp. 301-316). Thousand Oaks, CA: Sage.

THE RELATIONSHIP BETWEEN MARITAL SATISFACTION AND DEPRESSION: THE ROLE OF SOCIAL SUPPORT IN THE GREEK CONTEXT

Eleni Pateraki & Pagona Roussi
Aristotle University of Thessaloniki, Greece

Abstract: The present study explored the relationship of depressive symptoms with marital satisfaction and social support in a sample of 95 married couples from Greek urban and rural areas. The actor-partner interdependence model was used to analyze data both on an individual and a dyadic level. The results indicated a strong negative correlation between depression and marital satisfaction, which is moderated by the partner's marital satisfaction and perceived spousal support. Both gender and place of residence were found to play a role in the relationship between depression, marital satisfaction, and social support. The relationship between social support from friends and depression was negative for men, when their marital satisfaction was low, but positive for women. In addition, the negative relationship between depression and spousal support was stronger among couples living in rural areas. The results are discussed in light of the literature regarding depression in marriage, gender differences, and collectivism in Greek society.

Key words: Depression, Marital satisfaction, Social support.

Addresses:

Eleni Pateraki, 38 Selinou Str., 731 31 Chania, Crete, Greece. Phone: +44- 7719752506 & +30-6948181877. E-mail: paterakinelli@gmail.com

Pagona Roussi, School of Psychology, Aristotle University of Thessaloniki, 541 24 Thessaloniki, Greece. Phone: +30-2310-997360. Fax: +30-2310-997384. E-mail: roussi@psy.auth.gr